

Глибоке знання європейської оперної спадщини, володіння технікою *bel canto*, вільне володіння італійською мовою (через багаторічне перебування в Італії і стажування у видатних майстрів цієї країни) сприяло концентрації творчої уваги талановитої китайської співачки на виконанні творів італійських митців. Особливе місце у вокально-артистичному репертуарі Хуей Хе посідають глибоко драматичні оперні партії композиторів-веристів, передусім Дж. Пуччіні, У. Джордано, Ф. Чілеа та ін., стиль творчості яких (як і загалом веристська естетика) має виняткове значення для розвитку європейської моделі оперної музики у творчості китайських митців (зокрема Тан Дуна) та формування виконавських вокально-академічних традицій у Піднебесній.

М. Талько, К. Жук

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА МУЗИЧНІ ДІАЛЕКТИ ФОЛЬКЛОРНИХ ОСЕРЕДКІВ БАСЕЙНУ РІЧОК САМАРИ ТА КАЗЕНОГО ТОРЦЯ

М. Talko, K. Zhuk

LINGUISTIC AND MUSICAL DIALECTS OF FOLKLORE CENTERS IN THE BASINS OF THE SAMARA AND KAZENNYI TORETS RIVERS

Басейн річок Самари (притоки Дніпра) та Казеного Торця (притоки Сіверського Донця) становить перехідну зону між Наддніпрянщиною та Слобожанщиною. Історично до XIX ст. територія сучасного Краматорського району Донецької області входила до Харківської губернії і, за свідченням істориків та етнографів, є південним кордоном Слобожанщини. Натомість села Близнюківського району Харківської області мають більш давній і тяглий характер традиції: це козацькі поселення, сформовані в середині XVII ст., заселені через географічну наближеність до Запорізької Січі. У подальшому адміністративно ця територія довгий час належала до Катеринославської губернії.

Проблемою вивчення та картографування лінгвістичних і музичних діалектів українських народних традицій займалися лінгвісти — Ф. Жилко, С. Бевзенко, І. Матвіяс; етномузикологи — С. Гіппіус, В. Гошовський, О. Гончаренко, І. Клименко, М. Скаженік, Г. Коропніченко, Г. Пшенічкіна, К. Жук та інші дослідники. Першими, хто порушив питання пошуку спільних рис між мовними та музичними діалектами, були етномузикологи Прикарпаття. В. Гошовський у праці «До питання про музичні діалекти Закарпаття» зазначив, що лише в одній із діалектних груп спостерігається співпадіння мовних і музичних меж. Проте сам підхід виявився надзвичайно цінним для етнографічного районування територій пізнього поселення, а його прикладний характер дозволяє прогнозувати позитивні результати в дослідженні перехідних зон.

У цій роботі розглянуто два осередки, як приклад дії цього принципу на території етнокультурної зони пізнього заселення: сіл Берестове, Добровілля, Яковівка Близнюківського р-ну Харківської обл. та с. Василівська Пустош Краматорського р-ну Донецької обл. Матеріал для лінгвістичного аналізу зібрано К. Жуком, опрацювання провів М. Талько. Висновки щодо музичних діалектів зроблено на основі статей К. Жука.

Говірки, поширені в басейнах Орелі, Самари та Сіверського Дінця, належать до слобожанського, середньонаддніпрянського та степового говорів. На Пооріллі утворилася межа між середньонаддніпрянським та слобожанським говорами, яка

загалом приблизно проходить через Білопілля — на захід від Лебедина — Зіньків — Опішню — Берестин — Самар. Сіверський Донець визначено як кордон між слобожанським та степовим говорами. Обидва ці діалекти належать до південно-східного наріччя, яке є найодноріднішим з українських нарічч.

І. Матвіяс зазначає, що поділ говорів південно-східного наріччя є більше етноісторичним, аніж суто мовознавчим. Це зумовлює труднощі в чіткому розмежуванні меж між слобожанським та степовим говорами. Попри це, деякі мовні риси виступають маркерними для того чи іншого говору: зокрема, вживання приголосного [ч] у слобожанському говорі та [ч'] у степовому; паралельні закінчення -ім/-ям, -іх/-ях у давальному та місцевому відмінках множини в слобожанському говорі та лише -ям, -ях у степовому; використання суфіксів -ти/-ть в інфінітивах у слобожанському говорі та переважно -ть у степовому (форма -ти рідкісна), а також окремі ізолекси.

Чіткої межі між мовними діалектами, як правило, не існує; ізголоси сусідніх говорів накопичуються на їхньому помезж'ї, зумовлюючи плавний перехід з одного говору в інший.

У с. Берестове виявляє значну кількість ізголос, що збігаються з рисами східнослобожанських говірок, при цьому простежується вплив середньонаддніпряньського діалекту, зокрема наближення наголошеного [а] до [о], як у полтавських говірках. Артикуляційні особливості охоплюють тверду реалізацію приголосного [ч], не характерного степовому говору, що натякає про належність говору більше до слобожанського діалекту. У граматичному аспекті спостерігаються усичені форми дієслів третьої особи однини теперішнього часу (типу *зна, вибира*), відсутність чергування приголосних у формах першої особи однини (*сидю, ходю*), а також уживання інфінітивів із наростком -ть (наприклад, *сказать, дать*). Сукупність цих рис дає підстави ототожнювати говір села Берестове з південно-східним наріччям української мови в його слобожанському варіанті з окремими рисами середньонаддніпряньського типу, що засвідчує контактний статус цього мовного ареалу.

Отже, на Посамар'ї майже всі риси, присутні в полтавських говірках середньонаддніпряньського говору, одночасно побутують у південно-західних говірках слобожанського діалекту, а розділяють їх лише деякі ізолекси.

Мовлення с. Василівська Пустош демонструє низку типових ознак, як східнослобожанських, так і степових говірок української мови. У фонетиці чітко виявляється гіперичне окання, поширене вживання інфінітивів на -ть, форм із постфіксом -са та усичених дієслівних форм теперішнього часу. Морфологічно засвідчені характерні закінчення -ки в місцевому відмінку, паралельне вживання форм на -єю/-ою та вплив твердої групи в іменниках м'якої відміни. Проте, м'яка вимова шиплячих ([ч'], [ш':]) у позиціях, де літературна мова має тверді відповідники, нашоухує нас до зарахування говірки с. Василівська Пустош до *степового говору*.

Аналіз обрядових наспівів виявив, що пісенна традиція сіл у басейні Самари демонструє вплив Наддніпряньської традиції на рівні композиційної структури, ритмічної будови, поширення мелотипів весільних наспівів (↓ (44,р4)² з інципітом «Рано-рано»). Дослідження зимового фольклору підтверджує цю тенденцію наявністю лівобережних меланок, поширених Наддніпрянщиною, та зосередженням типових зразків (Зм08) у цьому регіоні.

Натомість у сільських осередках за течією Казеного Торця (притока Сіверського Дінця) спостерігається ареал продовження слобожанської традиції («Зм08» — вертикаль з півночі на південь) та поширення «миколаївських» колядок, що зосереджені переважно, на території Слобожанщини. На відміну від зони впливу Середньої Наддніпрянщини, цей слобожанський осередок вирізняється високим рівнем інтегративних процесів пісенної традиції.

Таким чином, етномузикологічний аналіз традиційної пісенності розглянутих осередків виявив більшу причетність сіл басейну Самари до традиції Середньої Наддніпрянщини, тоді як лінгвістичний аналіз засвідчує перевагу слобожанських мовних рис з окремими рисами середньонаддніпрянського типу. Пісенність поселень басейну Казеного Торця представляє зону дифузії та трансформацій: за мовними ознаками належить до *степового діалекту*, але зберігає культурні елементи слобожанського пісенного масиву.

За цими ознаками ми можемо віднести обидва осередки до перехідної зони, яка за визначенням містить елементи мовного і пісенного діалектів межуючих етнокультурних регіонів. Процес їхньої активної взаємодії спостерігається на різних рівнях. Перехідні етнокультурні зони на мапі України є унікальним простором для комплексного дослідження взаємодії вербальних та музичних елементів традиційної культури. Такий міждисциплінарний підхід розкриває етнокультурну специфіку територій пізнього заселення, сприяє створенню діалектологічних і меліогеографічних карт, а також доповнює етнографічну мапу України новими знаннями про локальні осередки та їхню культурну динаміку.

Т. Теслер, Г. Ковальчук

СТИЛЬОВИЙ ПЛЮРАЛІЗМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕСТРАДИ

Т. Tesler, H. Kovalchuk

STYLISTIC PLURALISM IN CONTEMPORARY UKRAINIAN POP MUSIC

Мистецтво вокальної естради — від початку становлення в культурі ХХ ст. у статусі вторинного за значущістю компонента простору музичного мистецтва до сучасного ствердження як естетично та виразово самодостатнього, внутрішньо багатовимірною — вирізнялося спрямованістю на індивідуалізацію постаті виконавця. Поряд із такими характерними для естради рисами, як синтетичність, вагомість розважального та рекреаційного начал, імпровізаційність, комунікативна цілісність виконавця й аудиторії, досяжність музичної мови для найширших слухацьких кіл тощо, пріоритет індивідуальної художньої рефлексії стає тим показником вокальної естради, який актуалізується в культурі поч. ХХІ ст. Притаманні їй плюралізм і суб'єктивність світобачення суголосні сучасній спрямованості виконавців на творення як унікальних стильових царин, так і унікальних зразків їх синтезу.

У різнобарвній панорамі стилів сучасної української естради вирізняється фольк-спрямування, що пов'язано з народнопісенним виконавством у його естрадній модифікації. Продовжуючи традиції української пісенної естради сер. ХХ ст., цей стильовий керунок має основою тезаурус народної пісенності в різноманітні її жанрових основ, синтез естрадного вокалу та народного співу зі збереженням та акцентуацією значення його виразової палітри та панорами специфічних засобів виразності, сполучення електронінструментарію, масштабної